

Download fra
Spring nr 16
forlagetspring.dk
COPYRIGHT

Jon Helt Haarder
FREWARE
VERSIONER
AF THOMSEN-
PROGRAMMELLET
om Thomsen-interviewet

Det er almindeligt kendt, at Søren Ulrik Thomsen sjældent lader sig interviewe, for han „vil ikke tale, hvis ikke han har noget at sige“, som det hedder hos Peter Øvig Knudsen.¹ Hyppigt begynder Thomsen-interviewet derfor med, at interviewerens beskriver, hvor vanskeligt det var at få digteren i tale, fordi han respekterer sine læsere; „De skal ikke læse det samme, som han sagde sidste år“.² Denne topos forlener Thomsen-interviewet med en særlig aura og lægger afstand til den journalistiske sammenhæng, hvori interviewet som regel optræder. En anden interview-topos med lidt samme funktion er i øvrigt digterens te; tænk på Jørgen Leths intense, dvælende billeder af teceremoniel og den hvide mælks møde i koppen med den mørke væske.³ Koppen er paradigmet på form, tekoppen.

Når interviewet er færdigt, forlanger Thomsen som andre kulturpersonligheder at godkende og eventuelt efterredigere den færdige tekst inden offentliggørelse. Alle forfatterne i Peter Øvigs bog har således læst og godkendt hans version af samtalerne, „men med undtagelse af Søren Ulrik Thomsen, som er gået ind i et tæt samarbejde om at præcisere sine formuleringer, har der i de foreliggende tilfælde kun været tale om at rette stavfejl – og måske sløre en elskerindes eksistens“.⁴ Søren Ulrik Thomsen tager tydeligvis interviewet alvorligt og går formodentlig længere end de fleste i retning af at underlægge sig det, gøre det ikke bare til et interview med ham, men til hans interview. Heri ligger, som det fremgår af Øvigs bemærkning ovenfor, at Thomsen med sin pen kommer efter sin mund, han retter i journalistens transskription af de ord, der blev talt.

Den ambitiøse forhåndsindstilling og efterredigeringen er baggrunden for Thomsen-interviewets specielle, meget skriftsproglige karakter. I de fleste tilfælde kan man tværs igennem interviewer og medium høre den thomsenske prosarytme med dens blanding af polemisk træfsikkerhed og sensibel eftertænksomhed. Thomsen-interviewet er ofte eminent citérbart, fyldt med prægnante *punchlines*, og optræder f.eks. i universitetsopgaver på linie med Thomsens egentlige essays og poetikker. Det er lykkedes digteren at lægge interviewet ind under sin egen signatur og dermed skrive en stor

del af den ellers ofte udvendige og personcentrerede litteraturjournalistik ind i forfatterskabet. „Vi er Ingen, og det må vi være med værdighed“, lyder f.eks. et velkendt diktum⁵ – perfekt aporetisk i øvrigt, fordi det i sin polemiske brillians så tydeligt er noget, netop Søren Ulrik Thomsen har sagt eller måske snarere skrevet.

Som en næsten fuldgyldig del af forfatterskabet har Thomsen-interviewet vist sig at være en effektiv formidlingsform, der som et fyrtårn af hensigtsbestemt skønhed rejser sig over de sammenhænge, hvori det er optrykt. Udover at fungere som platform for polemikeren og kulturkritikeren Thomsen har Thomsen-interviewet været en vigtig faktor i udbredelsen af budskaberne fra Thomsen-poetikkerne. Her har man kunnet finde spidsformulerede uddrag af de længere argumentationskæder fra det egentlige kritiske forfatterskab. Andre faktorer har været medvinden blandt indflydelsesrige kritikere – se bare på et arrangement som dette – og muligvis også poetikkernes affinitet til den særlige danske modernismetænkning med dens enormt indflydelsesrige betoning af de sluttede former; men det er en anden historie.⁶

Det korte og det lange er, at Søren Ulrik Thomsen selv har været med til at lave det mest udbredte oversættelsesprogram til brug ved læsningen af hans eget forfatterskab, og netop Thomsen-interviewet har været et godt sted at downloade brugervenlige *freeware* versioner af dette Thomsen-programmel.

I dialog med digteren?

I en interview-håndbog skriver journalisten Kurt Strand om, hvordan interviewerens skal forholde sig til interviewpersonens eventuelle krav om at godkende interviewet:

Enhver imødekommelse af den type krav – som reelt er en fraskrivelse af redigeringsretten – skal naturligvis undgås, fordi intervieweren ellers accepterer en *begrænsning* eller ligefrem *fratagelse* af den *journalistiske manøvfrihed*.⁷

Det er let at forstå, hvorfor kendte personer ønsker at have hånd i hanke med journalisterne; ikke for ingenting omtales den interviewede ofte som ‘interview-offeret’. Men Strand kan vel have ret i, at interviewerens ved at fraskrive sig redigeringsretten risikerer at blive funktionær for de meninger, interviewpersonen ønsker at luften.

Hvor meget jeg end holder af Thomsen-interviewet for dets kvalitet og læseværdige thomsenagtighed, så kan jeg ikke andet end at se det som

et problem, at interviewene i så ringe grad manifesterer en dialog med Thomsen. Det virker lidt som om, interviewerens møder op med en ærbødig attitude og stiller velforberejdede spørgsmål, der lader digteren uddybe det, han allerede har skrevet eller er lige ved at skrive. I det højeste kan interviewerens pirke lidt til et emne i tiden, som Thomsen så kan polemisere over. Skulle der slippe lidt ud, kan det opfanges i godkendelsesfasen, idet interviewerens på forhånd har solgt dét, Strand med kursiver og det hele kalder *den journalistiske manøvre frihed*, for overhovedet at kunne komme til at lave interviewet. Et par numre efter det berømte Thomsen-interview i tidsskriftet *Fredag*, „Man må først og fremmest være fornem“⁸, svarede forskellige andre forfattere og en enkelt filosof Thomsen på hans bevidste provokationer.⁹ Og ganske karakteristisk går nogle af disse indlæg i dialog med Thomsen på en mere spændende måde end hovedfeltet af hans interviewere. Peter Laugesen diskuterer Thomsens avantgardebegreb, Ole Thyssen den thomsenske eksistentialisme. Endelig stiller Per Højholdt skarpt på det centrale problem med Thomsens poetologiske projekt, som det formuleres i poetikkerne og genopføres i Thomsen-interviewene, nemlig opfattelsen af digtets indholdsside. Hvorfor kan disse emner ikke bringes op i direkte samtale med digteren selv? Så vidt jeg kan se, er Peter Øvig Knudsen ene blandt Thomsen-interviewerne om at nærme sig en mere diskuterende samtaleform, idet han med lidt samme dagsorden som Ole Thyssen spørger, „hvorfor der ikke er et afkast for hr. Thomsen?“¹⁰

Som nævnt ovenfor, er problemstillingen absolut ikke begrænset til Søren Ulrik Thomsen. Litteraturjournalistikken synes at pendle mellem anmeldelse, polemik og mikrofonholdende interview samt forhånds- og *eventomtale*¹¹ uden at kunne finde en form til den kritisk respektfulde dialog, der dog er så vigtig både for læsere og forfattere. Imens synes den akademiske verden ofte at stille sig tilfreds med at videreudvikle en litteraturteoretisk argot, der kan holde godtfolk som litteraturens læsere stangen. Der mangler, synes jeg, en mellemform, en journalistisk tilgang til litteratur, der ligger lige langt fra akademisme og *human interest* – og som vel at mærke gerne vil i dialogisk infight med digterne.

Er problemet end generelt, så får det dog en særlig betydning i Thomsens tilfælde, fordi han i kraft af sin klare tanke og skarpe pen i så høj grad selv har præget reception og formidling af forfatterskabet. Lars Bukdahls hip til Søren Ulrik Thomsen er nok skingre, men de minder dog om, at man *kan* læse Thomsen uden om Thomsen-programmet. Måske bliver Thomsen-digtene endda endnu bedre af det. Det er da i hvert fald tankevækkende, at en forfatter, der som kritiker i dén grad har betonet den biografiske referents inderlige ligegyldighed, at han på det mest biografistiske tilkendes et patent på forfatterskabets rette læsning.¹²

Søren Ulrik Thomsen skrev engang et essay om litteraturkritik i Danmark. Her efterspurgte han faktisk den samtale, også jeg savner:

Det ville afgjort være livgivende for litteraturen, hvis der på dagbladene sad flere rigtige kritikere, der kunne give den et personligt og engageret modspil, der var lige så ambitiøst som litteraturen. For kunsten visner simpelt hen [sic], hvis den udelukkende skal diskuteres på sine egne betingelser.¹³

Jeg er uenig med forskelligt andet i artiklen, men dette er som talt ud af mit hjerte. Samtalen om litteratur skal have karakter af kvalificeret modspil, for læsernes, kritikernes og forfatterens skyld. Som afslutning vil jeg da med udgangspunkt i det, jeg har sagt om Thomsen-interviewet, spørge deltagerne her: hvem skal skabe den samtale, og i hvilke fora skal den foregå?

Efterskrift

I den efterfølgende diskussion fik jeg sagt, at det ville hjælpe den efterspurgte samtale, hvis vi fik moderniseret tænkningen af den biografiske problemstilling. Selvom der kan være noget om det, så fik jeg siden en lidt mærkelig smag i munden, da Erik A. Nielsen i forlængelse heraf, tror jeg nok, glædede sig over, at Søren Ulrik Thomsen var blevet en moden kunstner og mand i stedet for en forvirret ung digterspire; et udsagn, der fremkaldte stort bifald. Lad mig som kommentar slutte med et hårdt pointeret Thomsen-citat om den psykobiografiske samlæsning af liv og værk; læseren bedes selv overveje, om citatets sandhedsværdi afhænger af dets indhold eller dets placering i Søren Ulrik Thomsens eventuelle modningsproces.¹⁴

Efter min bedste overbevisning 'individuering' kunstnere sig ikke et hak, og i den udstrækning de måtte gøre det, har det hverken større eller mindre effekt for deres værk, end hvis de flytter fra Wuppertal til Løgstør.¹⁵

Noter

1. Peter Øvig Knudsen: *Børn skal ikke lege under fuldmånen*, København 1995, s. 98.
2. „Kunst kan ikke læres“. *Berlingske Tidende* 17.1.1993 (Lars Lønstrup Jakobsen), se også „Livet er fjerlet - og tonstungt“, *Politiken* 19.1.1992 (Ninka), „Billedmager“. *Det Fri Aktuelt* 21.2.1988 (Lars Meilung), „Lykken må man tage i stiv arm“.

- Politiken* 22.11.1998 (Carsten Andersen).
3. Jørgen Leth: *Jeg er levende*, 1999, se også Øvig Knudsen op. cit.
  4. *Børn skal ikke lege under fuldmånen*, s. 11.
  5. Carsten Jensen og Erik Svendsen: „Man må først og fremmest være fornem“, *Fredag*, nr. 17, 1988, s. 70.
  6. – ikke mindst fordi Thomsen selv har udtalt, at han kunne tænke sig at skrive et kosmologisk langdigt. Radiointerview i DRs P1 ved Lene Bredsdorff, 1996.
  7. Kurt Strand: *Spørg bedre. Interview og interviewteknik i radio og tv*, København 1998, s. 125. De gyselige kursiver er Strands.
  8. Se note 4
  9. *Fredag*, nr. 19, 1988, s. 66-81.
  10. *Børn skal ikke lege under fuldmånen*, s. 117.
  11. Udover de allerede nævnte interviews har jeg læst følgende:
    - „Mine digte må klare sig selv“. *Politiken* 30.3.1996 (Carsten Andersen)
    - „Credo kløvet af isøkse“. *Kristeligt Dagblad* 2.3.1996 (Nils Gunder Hansen).
    - „Den konsekvente poet“. *Århus Stiftstidende* 2.3.1996 (Arne Vollertsen)
    - „Bagdør til livet“. *Weekendavisen* 1.3.1996 (Lars Villemoes)
    - „Poet uden indpakning“. *Politiken* 3.2.1991 (Jens Kerte)
    - „Fra City Slang til Sofokles“. *Weekendavisen* 31.8.1990 (Poul Erik Tøjner)
    - „Kunst på bistand“. *Socialistisk weekend* 11.8.1989 (Catharine Hasse et al)
    - „Jeg skriver kun i forhold til noe som er ukjent“. *Cafe Existens nr. 36*, Hamburgsund 1987 (Vidar Pedersen)
    - „Det der er så fedt ved digte er , . . .“ *Sidegaden nr. 7/8*, 1984 (Marianne Lindgren)
    - „Herfra jeg taler“ *Limbo* nr. 1, 1984 (båndudskrift)Søren Ulrik Thomsen kan således nok generere et dobbelttopslag i *Ekstra Bladet*, endog med stumper af interview i, men kun i forbindelse med en begivenhed. Overskriften siger vel det hele: „Udsolgt!“ *Ekstra Bladet* 4.3.1996 (Marie Lade).
  12. Skal man tro Sean Burke, så er dette ikke nogen undtagelse. Hævdelsen af forfatterens irrelevans eller død hjemses af biografistisk mytologi, idet kritikeren uerkendt selv bliver forfatter. Dette gælder tydeligvis også, når kritikeren er forfatteren selv. Sean Burke: *The Death and Return of the Author*, [1992] Edinburgh 1998.
  13. Søren Ulrik Thomsen: „Her holder vi – ellers kommer vi aldrig videre. Et essay om kritikken“, i *Information*, 27.11.1987.
  14. Se Ernst Cassirer: *Om kulturvidenskabernes logik*, [1961] København 1998 – specielt kapitlet „Formproblemet og kausalproblemet“ - for en stringent redegørelse for forholdet mellem kausalforklaring og formbeskrivelse inden for humaniora. Cassirers redegørelse er af central relevans også for det gamle problem om forholdet mellem liv og værk.
  15. Søren Ulrik Thomsen: „En dans på gloser – eftertanker om den kunstneriske

skabelsesproces, første del“, i *KRITIK* nr. 110, 1994.

JON HELT HAARDER, født 1963. Cand.mag., Ph.d-stipendiat ved Syddansk Universitet, medarbejder ved udgivelsen af *Danske digtere i det 20. årh.*, 4. udg. og litteraturanmelder ved *Jyllandsposten*. Blandt andet udgivet *Iagttagelserne. Litteraturens selvtematisering hos Paul de Man, Johannes Ewald og Laurence Sterne*, 1997